Waldorfské lyceum – zóna krásného učení

„Jsme snílci, ale nohama na zemi."

Nikdy by mě nenapadlo, že budu svému dítěti závidět, že chodí do školy. A vida, je to tu! Když jsem do té budovy přišla poprvé, cítila jsem se nějak líp než kdy na školních chodbách. Učitelé i studenti se víc usmívali, zdáli se mi nějak pestřejší a zajímavější. To samé bych řekla o třídách. Ale hlavně: atmosféra byla jiná. Podnětná a přijímající. Mírumilovná. To ze škol neznám…

Text: Monika Valentová
Foto: archiv Waldorfské lyceum

Pak jsem se šla podívat na vyučování a zatoužila, aby mi zase bylo patnáct a mohla jsem TOHLE absolvovat. Učitel byl zapálený, vstřícný, připravený, zvědavý, respektující, motivující… A to se přenášelo na studenty. Objevovalo se a pátralo, v hloubce i v souvislostech, v celé možné nejednoznačnosti. Sedla jsem si do koutku a tiše se radovala, že i tak může vypadat učení. Dnes a denně přeju i závidím Róze, že na takovou školu může chodit. Ano, Róza Veselovská je moje dcera a Judita Chromečková její spolužačka a kamarádka. Nečekejte, že budu objektivní. ;-)

Judito, ty se ve „waldorfském ovzduší" pohybuješ už od tří let. Chodila jsi do waldorfské školky i základní školy. Předpokládám, že víš, proč ti je rodiče vybrali…
Oni už se v těch waldorfských kruzích pohybovali. Oba dva studovali Akademii Tabor *(akademie sociálního umění, která se zaměřuje na oblast léčebné pedagogiky a sociálně umělecké terapie – pozn. aut.).*Takže měli jasno.

O waldorfských školách se říká, že jsou trochu „jiné". Jak to vnímáš ty, která jsi vlastně jinou školu nezažila?
Já se samozřejmě nesetkávám jen s vrstevníky, kteří studují na waldorfu. A když se člověk dokáže podívat na věci s nadhledem, odstupem, tak si všimne, že to tady je trochu „jinej" svět. Ale neměnila bych. Mně to prostě sedlo. Jsou ale samozřejmě i tací, kterým waldorfská pedagogika vyhovovat nemusí.

Když jsi nastoupila do prváku, dokázala jsi z dálky odhadnout, kdo je z waldorfské základky a kdo ne?
Rozhodně. A nejenom podle stylu oblečení. (smích) Třeba i podle přístupu k věcem. Když jsem přišla na lyceum do prváku, automaticky jsem se cítila jako doma, protože se v tom pohybuju odmalinka. A byla jsem šťastná jak blecha, že jsem na týhle škole, a bylo mi neskutečnou ctí, že jsem se ocitla mezi těma dvaatřiceti studentama. Ale zároveň bylo hrozně hezký vidět, jak lidi z jiných škol jsou možná ještě víc nadšení, a snad až dojatí z toho, jak to tady funguje a že existuje prostředí, kde se dá takhle krásně studovat.

Róza a Judita

Mohla bys být konkrétní? V čem je to studium krásný?
Judita: Že mě respektujou jako jedince, ale zároveň mi dávají neskutečné možnosti, svobodu… Ale je to zdravá svoboda.

Předtančení 1. ročníku

Róza: Svoboda, která má zároveň hranice.
Judita: Přesně tak. Ten způsob, kterým k nám učitelé přistupují, dělá přívětivou atmosféru a my jen reagujeme a dotváříme ji. A to je tak příjemný přijít a nebýt odsuzován, ale přijat. Jsou ochotni nám říct víc, otevřít s námi zase další část, která třeba zdánlivě nemusí souviset s vyučovacím plánem.
Róza: Když vyvineme iniciativu dozvědět se něco víc, tak jsou dveře otevřený.

Rózo, ty jsi naopak chodila do klasické mateřské i základní školy. Jak waldorf zapůsobil na tebe?
Když jsem byla na dni otevřených dveří, na epoše dějepisu, tak mě to skoro omámilo. Bylo to jak zázrak, něco úplně jiného, než jsem znala. Zvlášť když jsem se pak vrátila na základku, ještě víc jsem viděla ty rozdíly. Tam to určitým způsobem smysl postrádalo, protože učitelé nebyli motivovaní. Asi neměli proč. Takže od tý doby jsem si byla naprosto jistá tím, že se musím na waldorf dostat, což se nakonec naprostým zázrakem povedlo.
Nebylo teda úplně lehký přijít do světa, který je sám pro sebe a který jsem neznala. Ale viděla jsem, jak to všechno funguje, jak to do sebe zapadá, dává smysl, který jsem zatím ve škole nikdy neviděla. Jůďa tu byla jako doma a já jsem cítila, že tam můj domov bude. Že tam chci patřit.

To ses tak nadchla za pouhé dvě hodiny trvání epochy?
Ano. Mě to úplně okouzlilo. Nadchlo mě to zapálení a energie učitele i to, jak měli studenti chuť se zapojovat a spoluvytvářet to téma.

Nezarazila tě „průpověď"? *(promluva, kterou studenti i učitelé společně říkají na začátku každé epochy – pozn. aut.)*
Jo, zarazila… Já na tyhle duchovní promluvy moc nejsem, a když si najednou všichni stoupli a začali říkat něco o duši a duchu, tak jsem se trošku lekla. Měla jsem pocit, že tím asi myslí Boha, ke kterýmu máme vzhlížet, a já to takhle nemám. Ale potom, když tu průpověď říkala celá naše třída, měla jsem pocit, že si v tom každej najde něco svýho. Třeba pro mě je to teď úžasný naladění do nového dne.

A učitelé se vám snažili smysl té každodenní průpovědi nějak vysvětlit?
Judita: No, oni nám to moc nevysvětlovali právě proto, abychom si v tom něco našli sami. Sdělili nám, že to slouží ke zpřítomnění se a naladění na daný den.
Róza: Mě to dostane do pocitu: „Jo, teď se chci ty věci učit. Teď se chci něco dozvídat."

Obě jste se shodly na tom, že waldorfské lyceum je škola, která akcentuje duchovno, ale rozhodně to není škola nábožská. V čem všem to duchovno cítíte?
Judita: Já to vnímám tak – a podle mě se o to i učitelé snaží – že věci nejsou černobílý. A to, jak nám je zprostředkují, je jen nějaká informace, za kterou se ale dá vidět spousta dalších věcí. Ať už se bavíme třeba jen o nějakých pocitech. To nám učitelé rozhodně nezakazují, naopak nám otevírají jiný perspektivy. Takže ta pedagogika je založena nejen na vědomostech a jasně daných věcech, které jsou normálně v učebních plánech, ale jako plus máme to, že k nim můžeme přidat kus sebe, vidět věci z jinýho pohledu a mít osobní prožitky.
Róza: Já hodně cítím, že se klade důraz nejen na materiálno,

Předtančení učitelů

Zeměměřičský kurz 2020

Ekologický kurz 2021

ale i na to, co máme v hlavě, nebo to nehmatatelný okolo nás. Ve školách, kde jsem byla, se soustředili jen na to fyzično. Na fakta, který se nemají zpochybňovat. Ale úplně se opomíjelo, že jsme každej nějaká bytost.
Judita: Bytost, přesně. Neřeší se jenom podstata věci, ale celá bytost. Je strašně příjemný vidět, že věci opravdu mají smysl.

Teď jste součástí komunity, která vás podporuje, ale co dál? Myslíte, že je tady škola nebo oblast, kde byste chtěly být? Která vám dává smysl?
Judita: Ve mně studium tady určitě podporuje nějakou citlivost a vnímavost. Když už si vyberu nějakej obor, tak budu sahat po nějakých alternativních řešeních. Mým snem je třeba jet studovat eurytmii do zahraničí, věnovat se třeba léčebné eurytmii, antroposofické medicíně nebo biodynamickýmu zemědělství, ale to je proto, že ten waldorfskej svět mám otevřenej a na talíři každý den. Táta na Akademii Tabor učí mimo jiné muzikoterapii. Ale myslím, že pro lidi, kteří přijdou z klasický základky, není zase tak těžký vrátit se do běžnýho světa. Naopak tam přijdou s novejma kvalitama a může to být pro všechny plus. A právě učitelé jsou schopní nás připravit na všechno. Takže je asi jen na nás, jak se k tomu postavíme.

Takže si myslíš, že jsou směry, školy a prostředí, kde může absolvent waldorfu smysluplně pokračovat?
Judita: Určitě. Myslím, že to je opravdu hlavně na přístupu toho jednotlivce. Já kdybych chtěla, tak půjdu někam, kde dostanu šok a profackováno, ale protože nechci a je mi v tomhle prostředí dobře, tak se tomu budu snažit vyhnout. (smích) Ale vůbec nevylučuju, že ostatní to můžou mít jinak.
Róza: Spousta lidí vidí waldorf jako nějakou „sektoidní" školu. Že jsme uzavřená komunita a když pak studenti někam vyjdou, jsou vystrašení, zažívají šok a nedokážou se o sebe postarat. Jasně že realita může bejt krutá, ale waldorfskej student je s ní pořád v kontaktu. Už jenom to, že máme sociální praktika v různých chráněných dílnách, domovech pro seniory, hospicech… Waldorfský studenti jsou naopak hodně praktický a schopní se o sebe postarat. Připadají mi pohotoví a mám pocit, že ve světě vždycky najdou místo.

Takže žádný vymývání mozků?
Róza: Naopak. Já díky waldorfu znám svoje hodnoty. Vím, co mi jde, co umím a co budu moct nabídnout, až se budu ucházet o nějakou práci. A myslím, že spousta lidí, kteří vycházejí z prestižních gymplů, neví, kdo jsou, a mají hlavně hlavu narvanou informacema.
Judita: Souhlasím. My přicházíme na tu školu, zjišťujeme, kdo jsme a co v životě chceme, a pak jen stačí říct a učitelé nás na to připraví. A od 3. ročníku máme zaměření, různá praktika, to nás předpřipravuje… Ti učitelé by nedopustili, abychom byli hozeni na dlažbu.
Róza: Je to samozřejmě i o tom, jaký ten student je. Není to jen o škole. Přece jen se setkávám i s jinýma lidma. Umím si představit, že kdyby byl člověk jen na tý škole, pak přišel domů, zavřel se do pokojíčku a četl si Steinera (zakladatel waldorfské pedagogiky – pozn. aut.), tak by pak mohl zažít šok, ale to je extrémní situace.
Judita: Hlavně by to byl génius, protože Steiner je těžkej. *(smích)*

Judito, jakou roli v tom krásném učení, o kterém jsi mluvila, u tebe hraje eurytmie?
Pro mě zásadní. Nějaký prvky se objevovaly už ve školce, ve škole už byla normálně v rozvrhu, později dva až třikrát týdně a na lyceu máme eurytmii taky plnohodnotně v rozvrhu. Já si ji do toho studuju bokem a chovám k ní velkou úctu. Eurytmie je trošku jiný pohyb, kterým vyjadřujeme buď slovo nebo hudbu. A ještě to spojit do pohybu a dát k tomu kousek sebe… je něco nádhernýho. A mít to v rozvrhu a být součástí a zároveň spolupracovat jako skupina a učit se na tom spoustu novejch věcí je velmi důležitý a nedokážu si představit waldorfský vzdělávání bez eurytmie. Působí na nás, ať chceme, nebo nechceme.

Rózo, ty jsi byla eurytmií do svých patnácti nepolíbená. Co to dělá s tebou?
(smích) Vzhledem k tomu, že jsem poměrně dyspraktickej člověk, bylo pro mě ze začátku těžký dělat jeden pohyb rukama, jinej nohama, při tom poslouchat hudbu… Trvalo mi, než se mi to v mozku začalo propojovat, a je to pro mě vlastně doteď super složitý. Ale když jsme pak začali dělat různý formy, který se tvoří podle toho, jak skladba graduje, dostalo to pro mě najednou úpl-

Adaptační kurz 2019

ně novej rozměr a přineslo mi to hlavně pocity. Člověk si při tom prožívá spoustu svých osobních věcí, který do toho pohybu prolíná. Třeba když má špatnej den, je třeba melancholickej, může to do formy vložit, svým způsobem i prožít a to ho nějak pozvedne.

Je to duševní hygiena?
Obě: Jo.
Róza: Já když vysvětluju, co je eurytmie, někomu, kdo to vůbec nezná, tak říkám: „To nejde popsat, to musíš jenom zažít." Nemůžeš říct, že to je tanec, protože není. Není to ani cvičení, je to prostě… eurytmie. *(smích)*
Judita: Ano, je to eurytmie. Nezkusíš – nevíš. *(smích)*

Umíš si, Judito, představit, že bys chodila na jinou školu?
Judita: To vůbec. U mě bylo potřeba, abych byla na waldorfské základce, protože bych jinde asi trpěla. Být ve waldorfském vzdělávání je pro mě jako chodit do teplýho domova.

A to máte přitom docela studenou třídu…
Róza: Ale máme ji teple vymalovanou. *(smích)*

Proč myslíte, že waldorfská pedagogika ještě teď u někoho budí rozpaky?
Róza: Protože se tam lidi vrací sami k sobě a já myslím, že doba jde úplně jiným směrem.
Judita: Hm. Když se podíváme kolem sebe, tak tady máme spoustu podnětů, abychom se sami sobě oddálili. A nejsou to jen technologie. A tahle pedagogika nás vrací a ono to občas není příjemný zjistit, kdo jsem, co chci.
Róza: Je to vlastně dost nepříjemný.
Judita: Ale je to zdravý a je to potřeba. Nejsme chodící roboti. Přece máme nějakou duši nebo nějaký jiný vnímání. A o tom všem, co nás vrací zpátky k sobě, lidi často nevědí, co si mají myslet. A druhá věc: Stojí za tím ten Rudolf Steiner *(je také považován za ezoterika – pozn. aut.)*, je tam ta hlavička nahoře a může to působit sekťácky, to přiznávám.
Róza: A lidi jsou konzervativní. Vidí člověka v barevnym oblečení, který zrovna není v módě, a už jsou tím zaskočený. Bojí se, že jsme hipíci, že ta škola nemá řád, že dítě nedostane to, co by mělo. Ale kdo určuje, co by dítě mělo dostat?
Judita: Já si myslím, že to je i o Češích, protože v Německu to má úplně jiný ohlasy.

Kdyby se vás někdo zeptal, jestli má na tuhle školu jít, co byste mu odpověděly?
Róza: Já jsem na waldorf šla proto, že jsem chtěla najít samu sebe. V devítce jsem byla kompletně zmatenej člověk. Neříkám, že teď už přesně vím, co v životě chci, ale myslím, že se to dost tvaruje a ty puclíky se skládají do sebe. Takže bych tu školu doporučila tomu, kdo se chce víc zaměřit sám na sebe a vidět svět z víc perspektiv. Navíc je tu laskavý prostředí.
Judita: Ta škola vrací k tomu pravýmu, reálnýmu, pravdivýmu.
Róza: Jsme prostě lidi. Dotýkáme se sebe, mluvíme spolu.
Judita: Žádná virtuální realita, jsme tady a teď.
Róza: Jsme snílci, ale nohama na zemi.

Dřevořezba s panem ředitelem Smolkou

Eurytmické vystoupení, Witten

Hodina eurytmie s Barborou Forbakovou

K narozeninám nové prostory

Waldorfské lyceum v Praze slaví 15. narozeniny. Asi nejdůležitějším dárkem je příslib města coby zřizovatele, že se v Jinonicích začne stavět nová budova. Přestože se škola léta všemožně snažila získat větší a vlastní budovu, stále funguje ve vypůjčeném provizoriu. V novém lyceu v Jinonicích by bylo možné otevřít v rámci ročníku hned tři třídy a ne jednu jako dosud. Uspokojil by se tak zájem studentů, kterých se každý rok hlásí 3–4krát víc, než je možné přijmout.

Lyceum už 15 let v provizoriu

Eurytmie

- předmět, který má pevné místo ve waldorfském učebním plánu
- zvláštní druh pohybového umění, tzv. „viditelná řeč" nebo „viditelná hudba"
- každý pohyb znázorňuje některou ze souhlásek, samohlásek nebo tón
- rozvíjí empatii, fantazii a vůli člověka
- na každoročním festivalu Forum Eurythmie v německém Wittenu patří vystoupení studentů Waldorfského lycea Praha mezi nejlepší („Mám šikovných žiakov," komentuje úspěchy skromně paní učitelka Barbora Forbaková.)

Jak se učí na „waldorfu"

- Hlavní předměty jsou vyučovány v tzv. epochách, tedy blocích trvajících většinou 3–4 týdny. To umožňuje jít do hloubky i do souvislostí. S tématem epochy by měla souznít i výuka v ostatních předmětech.
- Výuka se snaží reagovat na aktuální vývojové potřeby studentů. I proto se třeba u prvňáčků nijak nespěchá s psaním a čtením.
- Staví se na OBJEVOVÁNÍ – poznatky nejsou sdělovány, ale studenti na ně přicházejí společně s učitelem.
- Známky nahrazuje slovní hodnocení.
- Nepracuje se s učebnicemi. Studenti si tvoří v každém předmětu vlastní sešit, který je pro ně unikátním výukovým zdrojem.
- Staví se na kombinaci myšlenkového, uměleckého i praktického poznání. Vedle klasických předmětů v rozvrhu najdete například eurytmii, práci se dřevem nebo knihvazačství.

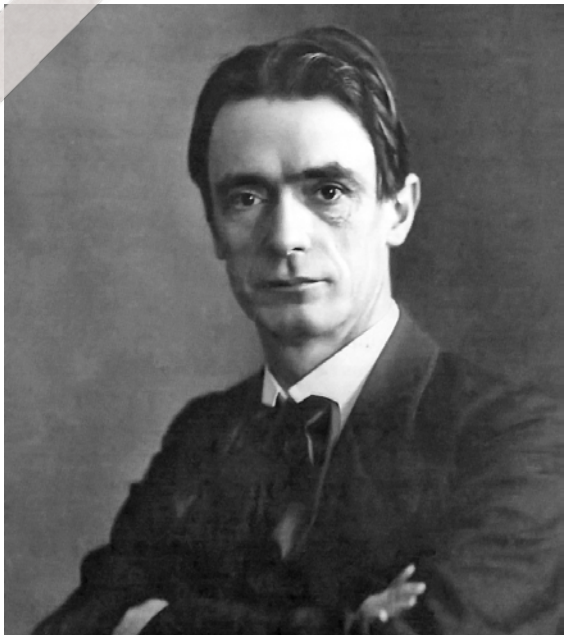

Rudolf Steiner (1861–1925)

- rakouský filozof, zakladatel waldorfského školství (1. školu postavil r. 1919 ve Stuttgartu), pedagog, ezoterik…
- založil eurytmii – nový umělecký směr, který je součástí waldorfské pedagogiky
- otec antroposofie a biodynamického zemědělství
- v devíti letech u sebe objevil jasnovidné schopnosti
- spirituální nazírání světa se snažil prosadit i v západním světě